

Rahman Sûresi üzerine bir şerh denemesi

Fehmi Bey: “Rahman Sûresinin ilk âyetlerine göre, Allah önce Kur’ân’ı öğretiyor, sonra insanı yaratıyor. Bu sıralama ile düşünürsek, Allah Kur’ân’ı önce kime öğretti?”

KUR’ÂN BİR RAHMETTİR

Rahman Sûresinin başlangıç âyetleri şöyledir:

“O Rahman ki, Kur’ân’ı öğretti, insanı yarattı. Ona beyanı öğretti.”¹

Bu âyetlerde, Allah’ın rahmeti Kur’ân ile ifade edilmiştir. Bundan, Kur’ân’ın beşeriyet için başlı başına bir rahmet olduğunu anlıyoruz.

“Rahman Kur’ân’ı öğretti” cümlesinde mef’ul (öğretilenin kim olduğu) gizlenmiştir. Böylece öğretilen kitabın çok büyük olduğu anlatılmak istenmiş, mana zenginlik kazanmıştır.

Mef’ulü üç şekilde arayabiliriz:

a) Allah Kur’ân’ı önce Cebrail’e (as) ve mukarreb meleklerle öğretti. Cebrail (as) ise Kur’ân’ı, Hazret-i Muhammed’in (asm) kalbine indirdi. Nitekim Kur’ân, “Onu senin kalbine Rûh-ul-Emîn indirdi.”² buyurmuştur. Keza Kur’ân, “Şüphesiz o şerefli bir Kur’ân’dır, korunmuş bir kitab (olan Levh-i Mahfuz’dadır). Ona ancak tertemiz olanlar dokunabilir.”³ buyurmuştur.

Bilindiği gibi Cebrail’in ve sair meleklerin yaratılışı insandan öncedir. Diğer yandan, Cebrail ve melekler bekâ âleminde bulunmaktadırlar. Dünya ve dünyada insanın yaratılışı ise bekâ âleminden sonradır. Bekâ âleminde zaman, bu dünyayı yutacak derecede genişir.

Bediüzzaman’ın ifadesiyle: “Beka âleminin birkaç dakikası, bu dünyanın binler senesini tazammun etmiştir.”⁴

Hiz. Muhammed’in (asm) Nuru Her Şeyden Öncedir

b) Mef'ûl'ün Hazret-i Muhammed (asm) olması durumunda, muhtemel manâ: "Allah Kur'ân'ı Hazret-i Muhammed'e (asm) öğretti" olacaktır. Bilindiği gibi Hazret-i Muhammed'in (asm) nurunun yaratılışı kâinattan da, meleklerden de öncedir.⁵ Kur'ân ise Allah kelâmıdır ve zaman üstü bir konumdadır.

c) Gizli mef'ul insandır. Bu ihtimal ile manâ şöyle olur: "Allah Kur'ân'ı insana öğretmiştir." Tek başına rahmet olan Kur'ân, insanın yaratılmasından daha büyük bir nimet olduğundan âyette önce gelmiştir. Mef'ulün (kime öğretildiğinin) hazfediliş hikmetini Fahrettin Razi şöyle açıklıyor: "Bu, öğretme nimetinin genel ve şümullü olduğuna işarettir. Nitekim Arapça'da, kime yedirdiğini belirtmeden, sırf o adamın keremine ve cömertliğine işaret olsun diye "Falanca yemek yedirir" denilir."⁶

Fahrettin Razi'ye göre bu sûrede ulvî ve semavî nimetler önce, süflî ve dünyevî nimetler sonra zikredilmiştir. Kur'ân'ın öğretilmesi ulvî ve semâvî bir nimet olduğu için önce; insanın yaratılması dünyevî bir nimet olduğu için sonra zikredilmiştir.

Rahman Sûresinin devam eden âyetlerinde de bu sıra gözetilmiştir:

ULVÎ OLANLAR ÖNCE ZİKREDİLMİŞTİR

Meselâ 5. Âyette: " Güneş ve ay, (muntazam) bir hesap ile dönmektedir."⁷ buyrulur; hemen ardından yeryüzünün ağaçlarına ve bitkilerine inilerek: "Otlar ve ağaçlar (Allah'a) boyun eğler."⁸ buyrulur. Keza devam eden âyetlerde bundan sonra, "Göğü yükseltti ve ölçüyü koydu."⁹ buyurarak gökyüzüne işaret eden Rahman Sûresi, hemen ardından, "Ölçüde haddi aşmayın. Tartıyı adâletle yapın, teraziyi eksik tutmayın. Allah, yeri yaratıklar için var etti."¹⁰ buyurarak yeryüzüne dikkatleri çekerek insana uyarıda bulunmuş ve yeryüzünün yaratılışını hatırlatmıştır.

Anlaşıyor ki, insana Kur'ân'ın öğretilmesi çok büyük bir nimet ve bereket olduğu için, bu, insanın yaratılışından önce zikredilmiştir.

Netice itibariyle Kur'ân, Bediüzzaman'ın ifadesiyle: "Âlem-i şehâdetde âlem-i gaybın lisânı; ve şu âlem-i şehâdet perdesi arkasında olan âlem-i gayb cihetinden gelen iltifatât-ı ebediye-i Rahmâniye ve hitâbât-ı ezeliye-i Sübhâniyenin hazînesi; ve şu İslâmiyet âlem-i mânevîsinin güneşi, temeli, hendesesi; ve avâlim-i uhreviyyenin mukaddes haritası; ve zât ve sıfât ve esmâ ve şuûn-u İlâhiyenin kavlı-i şârihi tefsir-i vâzıhı, bürhan-ı kâtı, tercümân-ı sâtı"¹¹ olduğu için nimetiyet ciheti, insanın yaratılışının nimetiyet cihetinden üstündür ve önce zikredilmeye lâyıktır.

Dipnotlar:

- 1- Rahman Sûresi: 1-4.
- 2- Şuara Sûresi: 193, 194.
- 3- Vakıa Sûresi: 77-79.
- 4- Mesnevî-i Nuriye, (1997), s. 166.
- 5- Mesnevî-i Nuriye, (1997), s. 103; Keşfü'l-Hafa, 1:266: 827.
- 6- Fahrüddin Er-Râzi, Tefsir-i Kebir Mefâtihi'l-Gayb, Akçağ Yayınları: 21/67.
- 7- Rahman Sûresi: 5.
- 8- Rahman Sûresi: 6.
- 9- Rahman Sûresi: 7,
- 10- Rahman Sûresi: 8-10.
- 11- Sözler, (1994) s. 330, 331.